

# Vägarnas historia

*Återutgivning av text från 1885*

En gratis publikation från  
[e-boksbiblioteket.se](http://e-boksbiblioteket.se)

Vägarnas historia  
– Återutgivning  
av text från 1885

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-098-1

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil  
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: [www.e-boksbiblioteket.se](http://www.e-boksbiblioteket.se)

# Förord

I den här e-boken får du en samling spännande fakta och anekdoter om vägarnas mycket långa historia.

Du får veta mer om vägar och vägbyggande i både det forntida Indien, Mellanöstern och i Romarriket.

Den här texten publicerades 1885 i den svenska tidskriften ”Svenska Familj-Journalen”. Texten skrevs anonymt.

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket.se i oktober 2016.

Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

# Vägarnas historia

*Den här texten publicerades ursprungligen år 1885 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Till vägarnas historia". Texten publicerades anonymt.*

Är människoslägtet också söndradt i otaliga folkslag och stammar, hafva också obeskrifbart omak och hårdt trångmål, så för enskilda hushåll, som för hela folk, ofta uppstått genom sammanstötningen mellan för hvarandra främmande delar och skall detta förhållande äfven för en framtid fortfara, så sträfva dock människoraserna, uppenbarligen ej bestämda att, delade i skilda massor, lefva afskildt för sig sjelfva, efter en inbördes förening, och detta med rätta. Ty försynen har öfver hela jordkretsen fördelat allt det goda, hvilket tjénar att försköna och underlätta den enskilda människans lif, och en vid en viss fläck af jordytan för ögonblicket bunden folkras kan ej undvara förbindelsen med jordens öfriga delar och folk. Huru många andliga gnistor, bestämda att blifva hela mensklighetens gemensamma egendom, voro ej ursprungligen i enstaka folks besittning! Verldens ljus, Kristi lära, i hvilket litet, obemärkt land spred det ej sina första strålar!

Erkännande det absolut berättigade i denna mensklighetens enhetssträfvan, kunna vi förstå, att de vägar, som föra till detta mål, äro värda all vår uppmärksamhet och omvårdnad. Förbättrandet af gamla och öppnandet af nya kommunikationslinier hafva alltid varit det kraftigaste medlet för allt menskligt framåtskridande och skola så blifva. Den sanningen har länge varit insedd.

Just af denna orsak visade nämligen ock forntidens romare en sådan vördnad och omsorg för sina gator och vägar. Dessa voro för dem en fortlöpande, helig mark, och en resa betraktades af dem som en fortsatt, helig handling. Resan inleddes med löften för lycklig tur och retur: resultatet undandraget sig ju dock helt och hållet människans noggrannast beräknande förutseende och hvilar i en högre hand. Dessa löften, som ej voro olika med Försynen afslutna fördrag, uppsattes ej sällan med all formalitet skriftligen och nedlades för gudastatyernas fötter. Sjelfve *Julius Cæsar* plägade, sedan han råkat ut för en ödesdiger olycka på färdväg, genom upprepande tre gånger af en som kraftigt verksam ansedd åkallan försäkra sig om högre beskydd (Suetonius 37).

Städernas portar voro hos romarena invigda åt särskilda guddomligheter och erhöilo deraf sina namn: *portæ Joviæ, Herculanæ*, et cetera. Trädde man utom dem, stodo på ömse sidor om vägen kolossala bildstoder af företrädesvis ärade guddomligheter, såsom *Hercules, Mercurius* och öfriga, för hvilka afresande och ankommande uttalade antingen sin anhållan om skydd under resan eller sitt tack för hennes lyckliga slut. Härvid förekommo ock afrifning af statyernas malm, deras ingnidning med dyrbara salvor eller påklistrande medelst vax af offergåfvor. Längre bort från staden omvexlade med statyerna bildbekrönta pelare eller altar, ofta uppbyggda af torf, eller

helighållna träd och lundar, som ingen vågade skada. Alla dessa vördade föremål voro öfverlastade med kransar, band och små löftestafior, innehållande böner om eller tacksägelser för lycklig resa.

Ett annat föremål för djup, religiös vördnad utgjordes af de på vägens båda sidor, ju närmare staden desto tätare, stående grafvårdarna, lika talrika som omvexlande i form. De gamla, hvilkas begrepp om ett kommande lif var vida dunklare, än vårt, besjälades vid sin skilsmessa från jordelifvet hufvudsakligen af den önskan, att äfven i döden få vara detta rörliga lif, i hvilket de en gång fröjdats och lidit, så nära som möjligt. Också förflöt romarens halfva lif i åsynen af faders och förfäders grafvar.

»De dödas lif är nedlagdt i de lefvandes minne», säger latinaren, och det är märkligt att se, huru denna de gamlas genomgripande grundsats tränger sig fram i deras grafvårdar genom alla konstens och skarpsinnets medel. För att fästa de öfverlevandes uppmärksamhet på de enskilda grafvårdarna och förmå dem att i förbifarten dröja vid dem, betjenade man sig af mycket sinnrika medel. Så, till exempel, omgaf man en grafvård med en stenbänk, inbjudande till hvila; på dennes ryggstöd stodo då den aflidnes namn och förtjenster angifna; eller uppsatte man å vården ett solur, som lockade vandraren till sig, hvarvid han likaledes fick tillfälle läsa den afsomnades namn. På liknande sätt sökte andra genom rik utstyrsel i bildhuggeri, genom grafmonumentens egendomliga form eller storlek väcka uppmärksamheten. Så *Cestius* genom sin pyramid, kejsar Hadrianus genom sin *Moles Hadriana* (våra dagars Engelsborg i Rom), medan tusenden af fyrkantiga, altarformiga vårdar eller de ännu enklare, flata marmorplattorna, upptill afrundade och rakt uppställda, fyllde de djupare belägna delarna af fältet, alla dock sorgfälligt upptagande

deras namn och lefnadsförhållanden, hvilkas åminnelse de gällde.

Alla de längs vägen begrafnas själar tänkte sig de gamla som vägarnas skyddsgudar, hvilka sväfvade omkring sina gravvårdar, likväl hälst dröjande i lundarna, dit de tid efter annan återkommo. På grund häraf beträdde vandraren aldrig dessa lundar utan den djupaste vördnad. Denna ständiga aning om högre väsens inflytande, denna sträfvan att underordna sig dem och försäkra sig om deras gunst, huru känneteckna de ej den inom forntiden förherskande andan!

Som synnerligt heliga ansågos de ställen, der flera vägar korsade hvarandra, och här sökte man företrädesvis skaffa sig skydd och hjälp från alla sidor. Der restes bildpelare och altaren åt den himmelen, jorden och underjorden tillhörande månggudinnan Hekate, hvars älsklingsplatser just skulle vara vägskeel, hvarföre hon ock af romarna tillades epithetet *trivia*, och dessutom små, mot de olika vågriktningarna öppna, tempel för mottagande af de resandes offer.

Läser man beskrifningarna om det gamla Indien, möter man flera öfverenstämmelser med Europas så kallade klassiska land, i synnerhet hvad vördnaden för vägarna vidkommer. Vanligen voro byarna anlaggda längs en bred karavanväg, under alléer af pisangträd, och deras renlighet lofordas af de resande, ty i minsta by voro gatorna sopade, beströdda med sand eller öfversprutade med vatten. Landsvägarna plögade korsa hvarandra midt i byn och i sjelfva korsningen befann sig antingen det så kallade byträdet (den helighållna bananen), under hvilket gudabilder stodo, eller ock byns hufvudbyggnad, karavanseriet, af välgörenheten uppförd för upptagande af resande. Enligt den berömde muhamedanske resanden Ibn Batutas skildring, kunde man ännu på 1300-talet göra en par månaders resa i dessa trakter under trädens skugga och på hvarje half mil anträff-



fa ett karavanseri. Brunnar voro gräfd, vid hvilka en indier räckte den törstande förbiresande läskedrycken. Och hela sträckan var tätt bebyggd, hvarje hus hade sin trädgård, inhägnad med trästaket, och inga tjufvar funnos.

Spåren af gamla, banade landsvägar i Dekkan äro, enligt forntida vittnen, allestädes möjliga att uppvisa. Strabo omnämner en anlaggd väg från Palibothna (det nuvarande Patna vid Ganges) till Indus; på hvar tionde stadie stod en vägstolpe, angifvande ortsnamnet och väglängden. Denna berömda väg om 20,000 stadier (40 stadier = 7,5 kilometer) förefanns redan på *Seleucus'* tid. Den gamla indiska dikten »Ramayana» omtalar på flera ställen anläggningar af vägar, hvarvid klippor genombrötos, skogar uthöggos, vatten fördämades, kanaler anlades och vägarna derefter fingo en plantering af träd och blommor å ömse sidor. En af dessa vägar löpte från Ayodhya till det inre af Pendjab, en annan till trakten af Allahabad.

Märkvärdigt är, att monarkier (och i samma mån de äro större äfven i desto större skala) äro de största landsvägsbyggarna. Hvilka herrliga konstverk skapade ej det i så många små stadsstater sönderfallande Grekland! Men hvar finner man i af greker bebodda land ett loford öfver ett utmärkt vägsystem? Ingenstädes! Huru beundransvärdt framstår ej deremot det kejsrerliga Rom! Derifrån ledde med stora, huggna stenar belagda, hvarje årstid farbara vägar till Eufrat, till Donau, till Rhen, till Tajo, genomsкуро här England, der Afrikas provinser, och för hvart tusende steg betecknade stenpelare, som ännu tid efter annan komma i dagen, de skilda afstånden. Från Adrianopel till Konstantinopel rörer man sig i våra dagar uteslutande på den gamla romarevägen, och längs Donau, på orter, der nu blott skepp glida förbi de brantaste stränder, läser man ännu den i klippor-

na inhuggna romerska inskriften, som tillkännagifver, huru här den hårda klippan blifvit sprängd för att bereda vägen nödigt utrymme.

Hvad som förmått monarkierna att synnerligen vårda sig om vägarna, är visserligen ingenting annat, än de af maktlystnaden framkallade rysliga krigen, men då intet är så ondt, att det ej har något godt med sig, så hafva ock härvägarna fått sin del af det goda genom förvandlingen till handelsvägar, och på dessa vägar skola en gång, sedan mildare och kärleksfullare tänkesätt på dem vandrat nationerna emellan, den allmänna lyckan och friden draga in bland jordens alla olika folkraser.

# Viktiga ord och personer

## ***Ibn Battuta.***

[1304–1368] Geograf och författare från området som i dag är Marocko. Är en av historiens största upptäcktsresanden. Under mer än 30 år reste Ibn Battuta genom Europa, Mellanöstern och Asien.

## ***Cæsar, Gaius Julius.***

[100 f Kr–44 f Kr] Romersk fältherre och makthavare. Var en av det romerska rikets mest framgångsrika fältherrar och erövrade bland annat Gallien. Titeln kejsare är döpt efter Julius Caesar.

## ***Cestius, Gaius.***

[död 43 f Kr] Romersk riddare. Är i dag känd genom sin 27 meter höga pyramidformade grav i södra Rom.

## ***Dekkan.***

Äldre namn på den högplatå som omfattar större delen av södra Indien. Namnet stavas i dag oftast Deccan.

## ***Engelsborg.***

En fästningsliknande byggnad nära Peterskyrkan i Rom. På italienska kallas den Castel Sant'Angelo och byggdes ursprungligen

som ett mausoleum för kejsaren Hadrianus på 100-talet.

### **Hadrianus.**

[76–138] Romersk kejsare från år 117 till sin död 138. Romarriket var som allra störst under Hadrianus tid vid makten. Är mest känd för den stora villa han lät bygga utanför Rom och för den 120 kilometer långa muren tvärs över norra England.

### **Mil.**

Längdmått. En svensk mil var 10 688 meter när den här texten skrevs.

### **Pisangträd.**

Pisang är ett annat ord för mat- eller kokbananen.

### **Seleuci.**

[död 281 f Kr] Makedonisk befälhavare och kung över stora delar av Mellanöstern. Han tjänstgjorde mycket framgångsrikt under Alexander den store. Efter dennes död år 323 f Kr tog han kontroll över ett område som omfattade Babylonien, Medien, Persien, Susiana och Syrien. Hans namn skrivs i dag oftast Seleukos I och han har gett namn åt den seleukidiska dynastin.

### **Strabo.**

[64 f Kr–ca 24 e Kr] Grekisk filosof, historiker och geograf. Är mest känd för sitt uppslagsverk "Geographia" där han beskriver alla då kända folk och länder i världen.

### **Suetonius.**

[75–160] Romersk författare. Arbetade för kejsaren Hadrianus

och skötte all offentlig korrespondens. Det enda bevarade av Suetonius verk är "De vita Caesarum" med biografiska texter om romarrikets tolv första härskare.

# *Fler böcker:* *E-boksforlaget.se*

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

## Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott«"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

## Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

## Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

## Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

## Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

## Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

## Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)